

Z A P I S N I K
sa 11. sjednice Odbora za turizam, poljoprivredu, ekologiju
i prostorno planiranje Skupštine Crne Gore 27. saziva, održane 24. decembra
2021. godine

Sjednica je počela u 13 sati i 15 minuta.

Predsjedavao je Dragan Krapović, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali/e poslanici/e, članovi/ce Odbora: Slaven Radunović, mr Danijela Đurović, Jelena Božović, Suada Zoronjić, dr Predrag Sekulić, Jovanka Laličić, Bogdan Fatić.

Sjednici je, u skladu sa članom 65 stav 2 Poslovnika Skupštine, prisustvovala poslanica Nataša Jevrić, umjesto odsutnog poslanika Dejana Đurovića.

Sjednici nijesu prisustvovali/e poslanici/e, članovi/ce Odbora: Genci Nimanbegu, Nikola Rakočević i Kenana Strujić Harbić.

Sjednici su, u skladu sa članom 75 Poslovnika Skupštine, prisustvovali: prof. dr Ratko Mitrović, ministar ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, mr Aleksandar Stijović, ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, prof. dr Danilo Mrdak, državni sekretar u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, gđin Ilir Harasani, direktor Uprave za inspekcijske poslove Crne Gore i Josip Đurašković, izvršni direktor Regionalnog vodovoda Crnogorsko primorje.

Rad sjednice pratili su predstavnici medija.

Pošto je konstatovano da postoji kvorum za rad i punovažno odlučivanje, za sjednicu je utvrđen sljedeći

D N E V N I R E D:

Kontrolno saslušanje na temu:

„Ugroženost vodoizvorišta Bolje sestre, njegova izdašnost i prijetnje za funkcionisanje sistema vodosnabdijevanja Regionalnog vodovoda Crnogorsko primorje“

Predsjednik Odbora Dragan Krapović je podsjetio da je Odbor za turizam, poljoprivredu, ekologiju i prostorno planiranje, na Osmoj sjednici održanoj 11. novembra 2021. godine, shodno članu 75 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore jednoglasno (sa sedam glasova „ZA“) donio odluku o održavanju kontrolnog saslušanja na temu „Ugroženost vodoizvorišta Bolje sestre, njegova izdašnost i prijetnje za funkcionisanje sistema vodosnabdijevanja Regionalnog vodovoda Crnogorsko primorje“. Na sjednicu su pozvani: prof. dr Ratko Mitrović, ministar ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, mr Aleksandar Stijović, ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, prof. dr Danilo Mrdak, državni sekretar u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma, gđin Ilir Harasani, direktor Uprave za inspekcijske poslove Crne Gore i Josip Đurašković, izvršni direktor Regionalnog vodovoda Crnogorsko primorje.

Saslušanju su, pored lica pozvanih na saslušanje, prisustvovali Nikolina Mišnić, državna sekretarka u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Miodrag Radulović, glavni inspektor u Odsjeku za inspekcije za vode.

Inicijativu za održavanje saslušanja podnijela je poslanica mr Danijela Đurović. Tokom rasprave je, kako navodi predsjednik Krapović, istaknut značaj ove teme, pa je na predlog članova Odbora, uz saglasnost podnositeljke inicijative, odlučeno da se umjesto konsultativnog održi kontrolno saslušanje. Predsjednik Krapović je upoznao prisutne da se Odbor, dopisom od 12. novembra 2021. godine obratio prethodno pomenutim institucijama sa zahtjevom da dostave relevantne informacije za potrebe održavanja kontrolnog saslušanja. On je napomenuo, da su u skladu sa članom 75 Poslovnika Skupštine Crne Gore ovlašćeni predstavnici državnih organa dužni da se odazovu pozivu i da dostave traženu dokumentaciju, što su prethodno pomenute institucije i uradile prije održavanja sjednice i time pokazale primjeren odnos, na čemu im se predsjednik Krapović zahvalio. Podsjetio je da je materijal prosljeđen članovima i članicama Odbora putem Pisarnice i elektronske pošte.

Poslanica mr Danijela Đurović je naglasila da ova tema ne gubi na značaju i izrazila zadovoljstvo što je podstakla druge državne, a posebno inspeksijske organe, konkretno Upravu policije da se više pozabavi ovim pitanjem, što je rezultiralo pokretanjem nekih prekršajnih i krivičnih postupaka. Rekla je da je dobro što Odbor, odnosno Skupština, koja ima kontrolnu ulogu nad radom izvršne vlasti i na ovaj način daje podstrek da bolje radi svoj posao. Razlog za pokretanje ove inicijative je, kako je istakla, bio „očajnički vapaj“ koji je Regionalni vodovod crnogorsko primorje uputio institucijama i medijima iz koga se jasno može vidjeti ugroženost vodoizvorišta Bolje sestre, što je konstatovano i studijama. Istakla je da se iz dobijenih podataka može utvrditi da je vodoizdašnost izvora nakon kaptiranja bila 2000 l/s, a u avgustu 2021. godine iznosi svega 265 l/s. Poslanica Đurović je rekla da je neplanskim i neodgovornim načinom upravljanja riječnim slivom Morače i eksploatacijom šljunka iz njenog korita dovedeno u pitanje vodosnabdijevanje crnogorskog primorja. Obzirom da je voda, kako je naglasila, jedan od najvažnijih resursa ne samo u Crnoj Gori već i u svijetu, potrebno je da se prema tom resursu ponašamo odgovorno. Ona je saopštila da je iz tog razloga i pokrenuta ova inicijativa, kako bi se na najbolji način utvrdila odgovornost, čije su nadležnosti i koje je rješenje ovog problema. Poslanica Đurović je rekla da je urađeno više studija koje su ispitivale uzroke smanjenja vodoizdašnosti i da je utvrđeno da je pored više faktora među kojima su i klimatske promjene, dominantan ljudski faktor i pretjerano eksploatacije šljunka, prema čemu se, kako je istakla, treba i adekvatno ophoditi. Napomenula je da je jedan od elaborata procjene uticaja na životnu sredinu, koji je vezan za eksploataciju korita rijeke Morače vrlo jasno pokazao da se ta eksploatacija ne smije obavljati ispod određene kote. Smatra da je nepostojanjem adekvatnog pristupa ko treba da vrši eksploataciju a ko nadzor same eksploatacije došlo do propusta, tako da je na nekim lokacijama eksploatacija vršena ispod dozvoljene kote i u većem obimu od propisanog. Istakla je da je krajem 2020. godine donesen moratorijum na eksploataciju šljunka, ali da ga svi ne poštuju. Istakla je da jedan od zaključaka studije pokazuje da je prostor toliko devastiran da je čak i sa obustavom eksploatacije šljunka nemoguće da se korito oporavi prirodnim putem, već će biti potrebno da se izvrše određene mjere remedijacije. Poslanica Đurović je rekla da obzirom da je prema postojećem elaboratu o zonama zaštite u zoni II dozvoljena eksploatacija u postupcima regulacije rijeke Morače, a polazeći od toga da eksploatacija

nije vršena kako treba i da je korito rijeke Morače dovedeno u stanje potrebe vršenja mjera remedijacije, što pokazuju i studije, mišljenja je da je potrebno redefinisati zone zaštite vodoizvorišta, gdje bi, kako navodi, trebalo proširiti zone zaštite i uvesti još neke restriktivnije mjere. Istakla je da je zabrinjavajući podatak nedostatka ljudskih kapaciteta jer, kako navodi, Uprava za inspeksijske poslove ima na raspolaganju samo četiri inspektora za cijelu Crnu Goru.

Ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede mr Aleksandar Stijović je rekao da je ovo tema koja i treba da ostane u fokusu crnogorske javnosti ne samo zbog problema koji se dešava sa eksploatacijom šljunka iz Morače i Cijevne jer se to, kako navodi, dešava i na drugim rijekama u Crnoj Gori, već zbog ozbiljnog ugrožavanja izvorišta Bolje sestre. Što se tiče nadležnosti, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede sa Upravom za vode ima nadležnosti nad vodama i nad eksploatacijom šljunka, dok je vodoizvorište pod nadležnošću Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma. Ministar Stijović je izjavio da su u Ministarstvu primijetili problem eksploatacije šljunka i implikacije koje ta aktivnost ima na javno vodosnabdijevanje i crnogorsko primorje što je od fundamentalnog značaja za život građana i za razvoj turizma kao strateške grane privrede. Upoznao je da su u skladu sa tim preuzeli aktivnosti iz nadležnosti Ministarstva u cilju rješavanja ovog problema. Ministar Stijović je naveo da se radi o problemu koji postoji i dvadeset godina, ali da se vremenom broj kompanija koje su radile na eksploataciji šljunka povećao. Ministar Stijović je saopštio da su obišli teren, prikupili informacije, obavijestili nadležne organe, uspostavili Međuresornu radnu grupu koja je formirana iz redova Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede a sve sa ciljem da se utvrdi činjenično stanje prije nego što budu mogli da predlože konkretne mjere. On je naveo da je pojedinim privrednim društvima, po osnovu ugovora o koncesiji i ugovora o regulaciji riječnih korita, bilo omogućeno da koriste riječne nanose uz nadoknadu države. Problem se javlja, kako navodi, zbog neadekvatne kontrole realizacije ugovora što je uticalo na prekomjerno vađenje materijala iz riječnih korita i sa okolnog zemljišta, a što je ostavilo posljedice na životnu sredinu. On je rekao da je Ugovorom o koncesiji bilo predviđeno da se korito rijeke izmjesti na desnu stranu, a svi kopovi i radovi su rađeni na lijevoj obali, za šta smatra, nema nikakvog opravdanja. Istakao je da od 2014. godine traju ugovorni odnosi i da je tada Uprava za vode zaključila ugovore sa kompanijama „Bemax“ doo, „Cijevna komerc“ doo i „Beton Montenegro“ doo sa rokom važenja od pet godina koji su istekli krajem 2019. godine, a samo je produžen ugovor sa kompanijom „Bemax“ doo, aneksom od 25.12.2019. godine, ali on navodi da je bitno naglasiti da su od decembra 2020. godine, po nalogu Uprave za vode, obustavljeni svi radovi i kompanije nijesu imale pravo da izvode radove. Ministar je saopštio da je javno prikazano trenutno zatečeno stanje na terenu. Upoznao je da su u međuvremenu odrađene kontrole po profilima. Saopštio je da treba naglasiti da su navedene kompanije imale od 2 do 2,5 km zone u kojoj su imale pravo da izvode radove, da svaka od zona ima tridesetak profila u kojima se izvode radovi i da je bitno procijeniti kolike su količine vađenja i koliko je plaćeno državi u skladu sa izvađenim količinama. Ministar Stijović je objasnio da su geodetska snimanja pokazala da je po samo jednom profilu izvađeno po 20.000 m³ više nego što je dozvoljeno, a da je jedna od kompanija imala 33 profila. Rekao je da je projekat nalagao da dno korita bude na koti od 10,75m, a da su snimanja pokazala da je na profilu 35 iskop rađen do kote od 7,20m, što je nanijelo štetu od 3,5m i da je iskopana veća količina materijala. Kada se uzme u obzir, kako on navodi, da su za period od šest godina pojedine firme državi platile za svega 80.000 m³, a da su za samo jedan profil od

tridesetak vadile više od 20.000 m³, onda se može vidjeti da je bilo nekih neregularnosti. Rekao je da je činjenično stanje da rade samo četiri inspektora, da svaki od njih pokriva po šest opština i da je uz veliki broj poziva nemoguće obići sav teren, što kako on navodi predstavlja jednu od slabosti sistema. Druga slabost sistema, prema njegovim riječima, je neusklađenost nadležnosti između institucija sistema. Kao primjer je naveo poljoprivredne inspektore koji su nadležni da kontrolišu isključivo kopove na poljoprivrednom zemljištu i kada se vrši iskopavanje uklanjanjem površinskog sloja, poljoprivredni inspektori mogu da reaguju, ali kazne koje mogu da propišu su neadekvatne koristima koje ta lica stižu. Ministar Stijović je istakao da su navedeni ugovori bili „ulaznica u korita rijeka“, sa, kako on navodi, očiglednom namjerom da se ne sprovedu ugovorne obaveze koje su kompanije imale, već da se eksploatiše šljunak za njihove građevinske potrebe. On je objasnio da su tokom prikupljanja podataka i informacija o pravnim licima koja su bila u ugovornom odnosu, došli do saznanja da su pojedina pravna lica vršila eksploataciju, a da nikada nijesu imala zaključen ugovor sa državom. Takođe, saopštio je da postoje i fizička lica koja nemaju kompanije, ali imaju mehanizaciju i vrše eksploataciju šljunka iz korita rijeke Morače, kako je Ministar istakao, potpuno nelegalno, ponekad sa površina u državnom vlasništvu, a ponekad sa parcela koje su sami zakupili, što je po njegovom mišljenju, takođe, nelegalno, jer sve što je ispod površinskog sloja predstavlja mineralnu sirovinu i predstavlja državno vlasništvo za čije korišćenje treba da dobije dozvolu od nadležne državne institucije. Ministar Stijović je rekao da se prekršajno kažnjavanje, kao jedini oblik sankcije koji se do sada koristio, pokazao neadekvatnim, jer se prema njegovim riječima, radi o krađi državne imovine i da glavnu riječ moraju imati pravosudni organi, koji su, kako on kaže, u ovom slučaju zakazali i da je to jedan od kamena spoticanja kako bi se ovaj problem mogao adekvatno riješiti. Istakao je da se mora uzeti u obzir obim i veličina ovog problema jer na dužini od gotovo 14 km samo u koritu rijeke Morače, na oko 22 lokaliteta, veći broj pravnih lica, registrovanih ili neregistrovanih, kao i fizičkih lica koja imaju mehanizaciju vrše eksploataciju šljunka, da se radi o veoma profitabilnom poslu i da umjesto korišćenja kamenoloma, koji zahtijevaju mnogo više energije od samog vađenja kamena, pa do usitnjavanja, ove kompanije su radije birale direktno vađenje pijeska iz korita rijeka. Ministar Stijović je pojasnio da svaki put kada se iskop napravi na dubini većoj od 5 m, u okolini rijeke Morače se pojavljuje voda što se naziva „tačkastim vađenjem šljunka“, a to, prema njegovim riječima narušava aluvijalni sloj, tok vode i prirodno kretanje. Potom je dodao da svi ovi faktori uzimajući u obzir i blizinu vodoizvorišta i utiču na količinu vode u vodoizvorištu Bolje sestre, a da smanjena količina vode u ovom vodoizvorištu dalje utiče na povećanje zahvata vode u bunarima koji se nalaze u blizini, što predstavlja dodatni zahtjev za vodom lokalnih domaćinstava koji se pretežno bave poljoprivredom. Zaključio je da što je veći problem u samom koritu rijeke Morače što se implicira na poljoprivredne površine i bunare kojih ima oko stotinu u okolnim mjestima i da je svuda primjetan pad nivoa vode od tri do pet metara. Naveo je da bi bilo dobro uraditi istraživanje sanitarnih zona u kojima se vrši zahvatanje posebno u trećoj zoni kako bi se imala bolja slika sliva. Ministar Stijović je naglasio da su u okviru nadležnosti Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, sve ove aktivnosti prosljeđene Nacionalnom koordinacionom tijelu za borbu protiv kriminala i korupcije i ove aktivnosti su sada u nadležnosti sudstva i Ministarstva unutrašnjih poslova, koje imaju pravo da reaguju na terenu. Predložio je da se kao jedno od mogućih rješenja ovako kompleksnih problema propišu šire nadležnosti inspektorima. Ministar Stijović je objasnio da inspektor za vode može da kontroliše samo stotinak metara oko same vode i u koritu, a onda nadležnost ima poljoprivredni inspektor koji ima obavezu

da kontroliše isključivo poljoprivredno zemljište. Međutim, situacija je takva da postoji i nekategorisano zemljište ili privatne parcele zakupljene u okviru same rijeke Morače, što kako on kaže ne bi smjelo u skladu sa Zakonom o vodama, ali postoji nemali broj takvih slučajeva što je evidentirano i u Katastru. Takođe, prema njegovom riječima postoje površine na kojima se nalaze količine deponovanog materijala za koje se ne zna vlasnik, ali, kako kaže, štićene su od strane naoružanih ljudi, sa kojima su inspektori imali neprijatnosti. Upoznao je rekao da se radi o količinama od više stotina hiljada kubika šljunka i mišljenja je da se zna ko je vlasnik iako nema zvanične evidencije o tome ili se nalaze na državnom vlasništvu koje nema kategorizaciju. Kada zemljište nije kategorisano kao poljoprivredno, pojašnjava, onda se ne zna pod čijom je nadležnošću, a privredni inspektor ne može da reaguje ako nema privrednog društva koje bi reagovalo, zbog čega je na sjednicama Vlade predloženo da se definišu šira ovlašćenja inspektora kako bi se prevazišli ovi problemi i osnažile inspeksijske službe. Mišljenja je rekao da bi to mogao biti predlog Skupštini da se ovaj problem riješi izmjenom Zakona o inspekciji, jer se, kako navodi, problem nenadležnosti javlja i u drugim oblastima i omogućava privrednim licima da rade kako ne treba. Naveo je i problem firmi koje su neregistrovane i ne vode knjige, a raspolažu imovinom i moguće su samo prekršajne prijave, a na nalazištima postoje milioni kubika šljunka i firma se nalazi na svega kilometar od riječnog toka. Zbog svega prethodno navedenog potrebna je, kako ističe, sistematska reakcija države, posebno Tužilaštva i inspeksijskih službi, a onda i sistematski odgovor Skupštine i nadležnih institucija Vlade, kako bi se mogli riješiti evidentirani problemi. Ministar je saopštio da je jedan od predloga da se uklone sve kompanije iz riječnog korita i da se sanira stanje u mjeri u kojoj je to moguće u ovom trenutku. Prema njegovim riječima postoje kompanije koje su podigle ozbiljne kapacitete na samoj obali Morače i rade bez dozvole, vikendom, čak i noću, a sve to kada državne službe nijesu aktivne. Ministar Stijović je rekao da je podrška koju su imali među ministarstvima bila odlična ali, kako je naglasio, rješenje ovog problema, zbog izuzetne isplativosti za ljude koji se ovim bave, nije moguće bez adekvatne odluke sudstva, kazni i reakcije svih nadležnih organa.

Ministar ekologije, prostornog planiranja i urbanizma prof. dr Ratko Mitrović je rekao da ovaj problem traje dugo i da od 2010. godine postoji stalni kontinuitet pada vodoizdašnosti ovog izvorišta (334 l/s u 2020. godini i 265l/s u 2021. godini). Saopštio je da su u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma radili na Youtube eco televiziji na promociji ekologije i jedan od prvih zadataka je bio da se snimi vodoizvorište Bolje sestre. Osvrnuo se na više prezentacija i istraživanja koja su rađena na ovu temu, ali se posebno osvrnuo na studiju koju je uradila firma „Energoprojekt Hidroinženjering“ a.d. Istakao je da su u Ministarstvu tražili način da riješe ovaj problem, ali da je to bilo samo privremeno rješenje. Prema studiji koju je Ministar pomenuo jedan od glavnih razloga zbog kojih se to dešava jeste to što je korito rijeke Morače produbljeno za pet metara i onda se poremetila hidraulička ravnoteža između vodoizvorišta Bolje sestre i rijeke Morače, odnosno voda iz rijeke Morače je brže išla prema Skadarskom jezeru. Ministar je objasnio da su u Ministarstvu razmišljali da naprave jednu branu kojom bi se usporila brzina toka vode pa da se prati kako se ta mjera odražava na hidrauliku vodoizvorišta Bolje sestre. Mišljenja je da je to jedno od rješenja, koje nije trajno i da se mora raditi na pronalasku trajnijeg rješenja ovog problema. Predlaže kao rješenje eksploataciju izvorišta Kaluđerovo oko i Crno oko, pri čemu oba moraju da se ispituju hidrološki i da li voda zadovoljava sve uslove da bude pijaća. Što se tiče problema eksploatacije šljunka, saopštio je da je Ministarstvo u

saradnji sa Regionalnim vodovodom Crnogorsko primorje pokušalo da riješi problem ali bezuspješno jer se eksploatacija šljunka nastavljala čak i noću i da su zbog problema neusklađenosti nadležnosti bili prinuđeni da se obrate Upravi policije Crne Gore koja je počela da se aktivno uključuje. Saglasio se da treba sprovesti remedijaciju i kultivisati prostor. Naglasio je da što prije treba odraditi projektnu dokumentaciju i preduzeti potrebne aktivnosti kako bi trajno riješio ovaj problem.

Predsjednik Odbora Dragan Krapović je potvrdio da su i tokom posjete izvorištu Bolje sestre razgovarali o izgradnji vodopropusne brane kao mogućem rješenju čiji bi efekat bilo podizanje tla korita rijeke Morače, čime bi se hidraulički usmjerile podzemne vode ka vodoizvorištu Bolje sestre.

Direktor Uprave za inspeksijske poslove Crne Gore Ilir Harasani se složio sa svojim sagovornicima da je u pitanju veliki problem. Istakao je da je prilikom stupanja na dužnost zaključio da će biti teško da problem riješi sama Uprava i upoznao da je na inicijativu ministra Stijovića formirana Komisija gdje je pored ministra, državne sekretarke u Ministarstvu poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Nikoline Mišnić, direktora Uprave policije Crne Gore Zorana Brđanina, državnog sekretara u Ministarstvu unutrašnjih poslova Rada Miloševića, član komisije i Ilir Harasani. Razlog formiranja ove Komisije je kako on navodi neusklađenost nadležnosti zbog čega su stvorene zakonske rupe koje su firme koje su eksploatisale šljunak proučile i koristile, a da država, prema njegovim riječima, nije dala svoj sistemski odgovor. Obzirom da je izmjena Zakona o inspeksijskom nadzoru u proceduri, on kaže da su mišljenja da se formira poseban Inspektorat ili Inspekcija, kao što je Specijalno državno tužilaštvo gdje bi imali svoje nadležnosti. Veliki problem po njegovom mišljenju je i mali broj inspektora i nepostojanje saglasnosti da se kadrovskim planom predvidi i poveća taj broj. On je saopštio da je u prethodnih godinu i po dana izvršeno 170 inspeksijskih nadzora, podnijeto je pet krivičnih prijava, podnešeno je i pet zahtjeva za pokretanje prekršajnog naloga, ukupno četiri predmeta koji su dostavljeni i Upravi policije, Odsjeku za suzbijanje privrednog kriminala, radi preduzimanja radnji iz svojih nadležnosti u saradnji sa Tužilaštvom, a poslije, kako navodi, zajedničke akcije koju su imali dodali su još osam predmeta, pa ih je sada ukupno 12. Mišljenja je da je ova akcija sa Tužilaštvom urodila plodom. Još jednom je istakao i time se složio sa ostalim učesnicima u raspravi da ovaj problem mora sistemski da se riješi.

Izvršni direktor Regionalnog vodovoda Crnogorsko primorje Josip Đurašković se zahvalio poslanici mr Danijeli Đurović na pokrenutoj inicijativi. Istakao je da je tek u prethodnih osam mjeseci javnost stekla širu sliku ovog problema koji je, kako navodi, decenijski, ali su uspjeli da kanališu problem do svih institucija, gdje je svako dao svoj doprinos i iako je problem veliki, kako on navodi, još ima vremena da se reaguje i da se sačuva ovo preduzeće i sve što ono znači za privredu Crne Gore. Gospodin Đurašković je saopštio da bi svoje izlaganje podijelio u dva segmenta. Prvi segment se, kako gospodin Đurašković navodi, odnosi na iskopavanje šljunka i na sve posljedice toga i želi da napomene da su uprkos svim izazovima sa kojima se nadležne institucije suočavaju u rješavanju ovog problema uspjeli da pokrenu stvari sa mrtve tačke, što je rezultiralo pokretanjem procesa koji se danas vode (dvadesetak prijava, prekršajnih, krivičnih) i čijem se skorom epilogu, prema njegovim riječima, nadaju. Smatra da su svi zajedno, svojim naporima, uspjeli, čim se o ovome danas mnogo više govori, da su na dobrom putu i da će u tome istrajati. Drugi segment njegovog izlaganja se odnosi na ono šta treba

uraditi kako ne bi ostali bez vode u sljedećoj sezoni. Osvrnuo se na potencijalna rješenja u vidu korišćenja vodoizvorišta Kaluđerovo oko i Crno oko i naglasio da su eminentni stručnjaci iz regiona u elaboratu koji su radili na ovu temu zaključili da sva djelovanja u koritu rijeke Morače ne utiču samo na vodoizvorište Bolje sestre, već i na sva vodoizvorišta u tom području i da bi ova dva prethodno pomenuta izvorišta bila samo potencijalno i privremeno rješenje. Ističe da se uzevši u obzir sva ograničenja, navodeći kao primjer administraciju, treba raditi na pronalasku trajnih rješenja. Prva i najbrža mogućnost, koju gospodin Đurašković navodi u obezbjeđivanju uslova za nesmetane turističke aktivnosti je postavljanje stroja za prečišćavanje vode iz samog malog blata, koja bi uz male obrade bila vrhunskog kvaliteta i na taj način bi se mogao premostiti problem naredne tri godine dok se ne nađe trajno rješenje, a kao trajno rješenje navodi intervencije u koritu rijeke Morače i među njima mini brane koje bi uticale na usporavanje toka vode, čime bi se vremenom nataložio šljunak, podigao nivo korita i time korito vratilo u pređašnje stanje. Pomenuo je da je kota korita na pojedinim potezima spuštana i ispod 7 m.n.v. što dodatno ubrzava tok vode i stvara još veću eroziju. Mišljenja je da je potrebna intervencija čovjeka i remedijacija, jer se prirodnim putem ne može vratiti korito u pređašnje stanje.

Ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede mr Aleksandar Stijović je dopunio izlaganje informacijom da rijeka Morača godišnje nanese 120.000 m³ šljunka, da je Elaboratom utvrđeno da su kao posljedica eksploatacije šljunka najniže kote korita bile od 3 do 5,21 m, a da nijesu smjele da budu niže od 10,70m. Istakao je da je ugovorima o regulisanju korita rijeke Morače bilo predviđeno da ove kompanije otkupljuju viškove šljunka koji bude eksploatisan. Međutim, ističe, da su utvrđene nelogičnosti. Kao primjer tome navodi da je na dionici br. 3 bila projektovana potreba za formiranjem korita od 866 563 m³ materijala a da je izvađeno oko 289.000 m³, tj. da nedostaje 576.000 m³ prema zvaničnim podacima. Obzirom da su kompanije prema ugovorima imale pravo samo da otkupe viškove materijala, a ovdje je, prema njegovim riječima, na samom startu postojao manjak, postavlja se pitanje zašto se uopšte krenulo u realizaciju ugovora i kakva je ekonomska isplativost firme koja potpisuje ugovor da uz naknadu državi eksploatiše viškove a zna da su na samom startu u manjku. Ministar Stijović smatra da je Skupština mjesto odakle treba da se čuje za ove nelogičnosti. Istakao je da više od pola godine rade na prikupljanju podataka i da su imali dobru saradnju sa svim institucijama u sistemu na nivou direktora institucija i ministara. Naglašava da neke stvari u samom startu nijesu bile postavljene kako treba i da su nelogične, a sada su tu posljedice koje su izazvane i rješenja o kojima treba misliti. Takođe, ministar Stijović je naglasio da je veoma važno znati da trenutno ne postoji ni jedna izdata koncesija, saglasnost ili ugovorna obaveza, kojom se dozvoljava eksploatacija riječnog materijala iz crnogorskih vodotoka, pa se svaki ulazak u korito rijeke smatra nelegalnim što je, kako navodi, ključna informacija za sve policijske i inspeksijske službe. Ističe da je to rezultat rada Radne grupe čijim je aktivnostima spriječeno dalje devastiranje riječnih korita, a da je time pružena šansa prirodi da se oporavi, iako je, kako navodi, to nemoguće bez ljudske intervencije. Upoznao je da su kompanije koje su radile na eksploataciji uklonjene iz riječnih korita, ali da trenutno najveći problem predstavlja eksploatacija šljunka van riječnih korita sa poljoprivrednih zemljišta ili u zoni u neposrednoj okolini, gdje postoji problem sa nadležnošću inspeksijskih službi.

Glavni inspektor za vode Miodrag Radulović se složio da je u pitanju višedecenijski problem, o kome je dobro upoznat obzirom da je u Inspekciji za vode od

1996. godine, jer je i tada, kako navodi eksploatacija šljunka bila ključni problem. Naveo je da je u periodu od 2010. godine do 2016. godine njihova služba imala samo dva službenika, da su 2016. godine dobili trećeg, a 2020. godine četvrtog i da je obuka za njihovo samostalno obavljanje inspekcijskih poslova trajala oko godinu i po dana. Čitavo ovo vrijeme, navodi, bore se protiv kataklistične devastacije ovog prostora za koju su kao Odsjek za inspekciju za vode djelimično nadležni jer ih ograničava faktor da su nadležni na vodnom dobru, a vodno dobro bi u skladu sa Zakonom i Pravilnikom moralo biti upisano u Katastar nepokretnosti. On je rekao da kada prosljede neke svoje inicijative ili prijave (prekršajne ili krivične) pravosudnim organima, sve prijave van vodnog dobra su neodržive. Saopštio je da je u Izvještaju koji je dostavljen Odboru prikazano kako su u kontinuitetu pokušavali da rješavaju ovaj problem iz ugla inspekcijskih službi, tako što su u skladu sa procesnim zakonima, kako on navodi, počeli od prekršajnih naloga, pa kada su vidjeli da to nema efekta, okrenuli su se prekršajnim prijavama, pa ni to nije davalo rezultate, pa zatim krivičnim prijavama, što opet nije dalo rezultate. On je naglasio da se iz dostavljenog Izvještaja može vidjeti da od navedenih prijava samo za firmu „Montenegro Petrol“ d.o.o postoji ishod sudskog postupka koji je rezultirao novčanom kaznom od 10.000,00€ za pravno lice i 1.000,00€ za odgovorno lice. Navodi da je posmatrajući ovaj problem duži niz godina napravio mnogo dopisa i zaključuje da problem nije sistemski riješen. Naglasio je da inspektori imaju kontrolnu, a ne zaštitarsku funkciju i da osim ove oblasti kontrolišu i druge oblasti, tako da sa dva, tri ili četiri inspektora nije moguće čak ni kontrolisati, a kamoli sačuvati prostor. Navodi da su uputili i dopis ministru Stijoviću sa predlogom za sistemsko rješenje ovog problema tako što treba reorganizovati upravljača resursom i osposobiti ga da može da radi ono što naše zakonodavstvo propisuje, a to je da čuva, štiti i upravlja tim resursom, što se sa par službenika za vode ne može postići. Kada su u pitanju radovi koji se odnose na regulaciju rijeke, došlo je do propusta od strane inspekcijskog nadzora iz prostog razloga što je stručni nadzor trebalo da isprati sve ove količine o kojima je govorio ministar Stijović i gdje se pravi frapantna razlika. Rješenje problema vidi u sistemskom rješavanju problema, u formiranju zaštitarskih i čuvarskih službi i u reakciji pravosudnih organa na sve dopise koje su tokom godina uputili.

Predsjednik Odbora Dragan Krapović je kada su u pitanju devastacija prostora i nadležnosti ovog Odbora rekao da je inspekcijski nadzor nešto što je najakutniji problem i u zakonskom smislu. Naveo je da čitav zakonski osnov, Zakon o planiranju prostora i izgradnji objekata i drugi zakoni koji su vezani za ovu oblast, počivaju na kvalitetnom inspekcijskom nadzoru, a kapaciteti nijesu dovoljni i u tom smislu podržava stav inspekcije. Istakao je da će Odbor imati priliku da predloži zaključke sa kontrolnog saslušanja i pratiti realizaciju. Naglasio je da je neophodno da kada inspektor donosi rješenje da strogo poštuje zakonske odredbe jer ako u formalno pravnom smislu postoji bilo kakav nedostatak, onda to s pravom neodrživo na sudu. Smatra da je potrebna dodatna zakonodavna inicijativa i dodatni impuls od strane zakonodavne vlasti da se inspekcijski kapaciteti osnaže i da rade shodno zakonu. Saopštio je da je analizirajući Izvještaj inspektora za vode uočio da postoji razlika između dva perioda (2017. do 2019. godine i 2020. i 2021. godine) u broju krivičnih prijava, kojih, kako navodi, nije bilo u prvom periodu, kao ni dostavljanja spisa policiji, iako je bio stupio na snagu moratorijum za eksploataciju šljunka, a u drugom jeste pet, pa ukazao na evidentnu razliku.

Glavni inspektor za vode Miodrag Radulović je naglasio da nije imao namjeru da prisutne zamara raznim statističkim podacima, ali inspektori su, kako je on naveo, u

obavezi da vode Knjigu inspekcijskih pregleda i da je to jedina baza podataka kojom oni raspolažu i da bi pružili tražene podatke iz prethodnih perioda morali bi oduzeti vrijeme inspektorima da se sve to pregleda pojedinačno jer se ne klasifikuju pojedinačno predmeti eksploatacije šljunka, već se svi predmeti vode u istom registru. Složio se sa konstatacijom da je bilo odstupanja po periodima i istakao da je, spremajući se za ovo kontrolno saslušanje, pogledao period od 2013. do 2015. godine i da su tada imali dva prekršajna naloga, dva zahtjeva za pokretanje prekršajnih postupaka, pet krivičnih prijava, da rade u kontinuitetu i da nemaju odgovor od pravosudnih organa i da se zbog toga ponekad i obeshrabre. Naglasio je da se nada da će svi prisutni razmisliti o tome koliko potporu treba da ima čovjek koji je na terenu i da te prijave koje napiše rezultiraju nekom sankcijom, koja je u skladu sa načelom srazmjernosti odgovarajuća. Upoznao je da je inspektor neko ko vršeći inspekcijski pregled i konstatujući nepravilnosti mora odmah da donese jednu od odluka tj. da li je to za prekršajni nalog odnosno da li je on adekvatan učinjenom prekršaju koji je konstatovan i ako nije onda će da podnese prekršajnu prijavu pa da neko bude kažnjen u rasponu od minimuma do maksimuma ili će tužilaštvu da podnese krivičnu prijavu. Često se dešava, kako navodi, da kada donesu odluku da sankcija nije srazmjerna zakonskom minimumu da bi izdali prekršajni nalog, od pravosudnih organa dobiju kaznu koja je manja od minimuma i to se ne odnosi samo na inspekciju za vode, već za sistem inspekcijskog nadzora, što dijeli sa kolegama iz ostalih inspekcija.

Predsjednik Odbora Dragan Krapović je istakao da je on napravio poređenje između dva navedena perioda kako bi se došlo do srži problema i da je saglasan sa gospodinom Radulovićem da se, kada je u pitanju rad inspekcijskih organa, pokaže odlučna potpora sistema, ne samo u pogledu osjećaja sigurnosti da na neometan način obavljaju poslove iz svoje nadležnosti, već i u pogledu ekonomskog i socijalnog statusa inspektora. Možda je to prema njegovom mišljenju indikator postojanja ključne stvari u svim segmentima, a to je politička volja. Po njegovom mišljenju ovo je prvi put da se o ovim stvarima razgovara na adekvatan način, da se vide pomaci i da je dobro što se priča o mjerama kontrole i nadzora, kao i o mjerama koje treba preduzeti da bi se unaprijedilo stanje u ovoj oblasti.

Državni sekretar u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma prof. dr Danilo Mrdak je istakao da je ovo situacija na koju su ekolozi odavno upozoravali, jer, kako kaže, kada se ne živi i ne raspolaže resursima u skladu sa prirodnim poretkom, onda se kao ishod javlja ugrožavanje najvažnije privredne grane u Crnoj Gori, a to je turizam. Istakao je da, kao neko ko se profesionalno bavi vodenim ekosistemima 20 godina, zna da se makar 15 godina upozoravalo na ovaj problem i da se važnost ekologije ne razumije. Podsjetio je da je zakonodavstvo Crne Gore transponovalo Okvirnu direktivu o vodama, da je obaveza da se ona implementira, da su iz Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma krenuli u njenu primjenu i da kada se izvrši karakterizacija riječnih tokova, na osnovu hemije, biologije i morfologije riječnog dna procijeni stanje u kojem se riječni tokovi nalaze, a onda da se na osnovu toga pokuša vraćanje korita u prvobitno stanje. Istakao je da je Morača sada teško izmijenjeno vodno tijelo i da postoji obaveza da se uradi sve da se tom vodnom tijelu vrati dobar ekološki status. Upoznao je da možemo samo da zamislimo koliko će novca biti potrebno da se uloži da bi se to ispunilo i da treba razmišljati koliko je novca od prirodnih resursa izneseno na potpuno nekontrolisan način i ko će to da plati. Istakao je da je dozvoljeno da se na najprimitivniji način, pored drugih mogućnosti, dođe do

građevinskog materijala. Istakao je da ekologija ne smije da se zanemaruje, i da treba poštovati sve procedure, jer je to ono što dijeli divlja plemena od civilizacije i naglašava da su zakonske odredbe poštovane, sada ne bi bili u ovoj situaciji. Naglasio je da je najgore što može da se uradi za jednu rijeku eksploatacija šljunka iz riječnog korita, čak je mišljenja da je bolje da se uspe otrov i da će se rijeka prije oporaviti nego da se eksploatiše šljunak čime se uništava kompletna bentosna zajednica koja je osnov hranidbenog lanca u toj rijeci i time se pretvara u jednu običnu cijev. Saglasan je da treba razmišljati kako da se saniraju sve veće potrebe za vodom, ali i Regionalni vodovod treba da, ukoliko planira da proširi mrežu na primorju, vodi računa o kapacitetima da ne bude da poslije nema dotoka. Takođe, naglašava, da ukoliko postoji intencija da se uzima i prečišćava voda iz Malog blata, moraju se poštovati ekološke procedure, jer je to područje koje pripada Nacionalnom parku „Skadarsko jezero“. Sve to govori, da se rješavanju problema treba prići odgovorno i sistemski, da se iz želje da se riješi jedan problem ne bi izazvao drugi. Ponovo je naglasio da se vodoizvorište nalazi u Nacionalnom parku „Skadarsko jezero“ i da treba da se poštuju procedure koje su usvojene.

Poslanik dr Predrag Sekulić vjeruje da će se svi složiti da niko nema pravo da zbog svog ličnog interesa ugrožava ono što je opšti interes i javno dobro. Ono što njega buni i za šta smatra da Odbor može dati najveći doprinos je pitanje neusaglašenosti nadležnosti i stava je da treba da se izmijene zakonska rješenja u onom dijelu u kojem se daje jasna nadležnost jednoj inspekciji. U ranijim periodima bilo je nekih zakonskih izmjena po pitanju funkcionisanja inspekcije, ali da one nijesu u konačnom imale efikasan uticaj na odbranu javnog dobra. On je zadovoljan svim aktivnostima koje su preduzete kako bi se riješio problem, ali takođe ne bi zanemario ni problem klimatskih promjena.

Poslanica Jovanka Laličić se složila da se radi o jednoj veoma važnoj temi koja zahtijeva multidisciplinarni pristup i potpunu posvećenost ne samo državnih organa već i naučnih institucija. Podsjetila je da je Regionalni vodovod institucionalno uspostavljen 1975. godine i da je opština Tivat 2010. godine priključena na taj vodovod. Mišljenja je da ne bi bilo ni Porto Montenegro ni Luštice Bay da nije bilo tog vodovoda. Iz diskusije, kako navodi, može se zaključiti da se radi o dvije vrste nezakonitosti a to su nepoštovanje ugovora o koncesiji i nelegalna eksploatacija šljunka. Kada su u pitanju ove nezakonitosti, smatra da ključnu ulogu imaju inspeksijski organi što je istovremeno i veliki teret i misli da jedan od zaključaka treba da bude podrška svim državnim organima i da se vidi šta sve Odbor može da uradi kako bi se jasno definisale nadležnosti. Smatra da je rješenje problema u sinhronizovanoj akciji svih državnih organa.

Poslanica mr Danijela Đurović se osvrnula na nepoštovanje ugovor o regulaciji korita rijeke Morače gdje se od ideje da se nešto reguliše došlo do pretjerane eksploatacije šljunka iz korita rijeke Morače. Pomenula je da pored onih koji su imali odobrenje, postoje i oni koji su eksploataciju nelegalno obavljali i da želi da posebno naglasi sistemski problem nepostojanja jasne nadležnosti i okarakterisala ga kao pravni galimatijas. Posebno se osvrnula na pitanje privatnog vlasništva i mišljenja je da država treba da preuzme ulogu i da se obaveže na otkup zemljišta od privatnih lica, koja se nalaze u pojasu vodne zaštite odnosno u zoni kojim upravlja Uprave za vode. Tražila je od ministra Stijovića da razjasni da li je neko pokrenuo pitanje stručnog nadzora na

regulaciji riječnog korita i ukoliko je utvrđena nepravilnost da li je neko pokrenuo utvrđivanje odgovornosti za to. Interesovalo je da li prof. dr Mrdak, kao biolog i ekolog, ima rješenje za prevazilaženje trenutne situacije zahvatanjem i prečišćavanjem vode iz Malog blata.

Predsjednik Odbora Dragan Krapović se saglasio da su pitanja poslanice Đurović bitna, ali smatra da pitanje privatnog vlasništva nije posljedica nasljedstva već, koliko je upoznat, sve što se nalazi oko korita rijeke Morače je nekad bila zajednička imovina tzv. „komunice“ okolnih sela i dao sugestiju da nadležni organi zatraže od Uprave za katastar i državnu imovinu hronologiju upisa na tim parcelama što će pokazati kako je došlo do upisa vlasništva nad tim parcelama.

Poslanica mr Danijela Đurović smatra da Uprava za katastar i državnu imovinu i svi drugi organi treba da ispituju način na koji je ta zemlja postala privatna, a ako se utvrdi zakonitost postojanja prava svojine nad tim parcelama, država, po njenom mišljenju treba da se obaveže da otkupi tu zemlju od privatnih lica, a ako se utvrdi nezakonitost da se odgovorna lica procesuiraju.

Predsjednik Odbora Dragan Krapović smatra da su ovom problemu pristupili sveobuhvatno ali da su možda prenebregnuli jednu stvar, a to je da se hitne mjere koje treba preduzeti moraju raditi na osnovu planova. U ovom trenutku, kako navodi, nema važećeg prostornog plana za područje Nacionalnog parka „Skadarsko jezero“.

Ministar poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede mr Aleksandar Stijović je objasnio da postoje tri modela eksploatacije šljunka po zakonu i to ugovor o koncesiji za eksploataciju riječnog materijala koji su istekli, zatim ugovore o izvođenju radova za regulaciju riječnog korita koje može da zaključi Uprava za vode i postoje ugovori o hitnim interventnim radovima radi sprečavanja štetnog dještva voda i oni se i dalje moraju koristiti. Kada je riječ o privatnom vlasništvu, napomenuo je da je na potezu Morače takva situacija da postoje katastarske parcele koje se nalaze direktno u koritu rijeke Morače, a po Zakonu o vodama rijeka ne može da bude u privatnom vlasništvu, već isključivo državnom. Zaključio je da je jedini način rješavanja problema donošenje sistemskog rješenja.

Državni sekretar u Ministarstvu ekologije, prostornog planiranja i urbanizma prof. dr Danilo Mrdak je u odgovoru na pitanje poslanice Đurović rekao da treba da zna jasan plan Regionalnog vodovoda, na koji način želi da proširi svoje kapacitete i da li je taj plan u korespondenciji sa resursom i ako nije da to služi samo kao neka privremena varijanta u ljetnjem periodu kada je potrebna veća količina vode. Naglasio je da za sva dugoročnija rješenja treba detaljan plan razvoja koji treba da bude u koheziji sa planom razvoja turizma na crnogorskom primorju, pa da se nakon toga ide fazno.

Izvršni direktor Regionalnog vodovoda Crnogorsko primorje Josip Đurašković je objasnio da eksploatacija vode iz pojasa Malo blato i prečišćavanje te vode služi samo kao privremeni rezervni plan u ljetnjim mjesecima ukoliko bude potrebe za tim uz poštovanje svih procedura.

Glavni inspektor za vode Miodrag Radulović je objasnio da kada su svojinski odnosi u pitanju, bez obzira da li se radi o državnoj ili privatnoj svojini, ne može se ništa raditi bez pribavljanja niza saglasnosti. Istakao je da bez obzira što je ta parcela u privatnoj svojini, privatnik ne može ništa raditi dok ne dobije urbanističko- tehničke uslove i po njegovom mišljenju država ne mora da uzima u svoje vlasništvo tu zemlju.

Ministar ekologije, prostornog planiranja i urbanizma prof. dr Ratko Mitrović je izjavio da se ovom problemu pristupa stručno i sistematski, da se rade studije koje će dati predloge što bi trebalo raditi. Navodi da se sada rade i dodatna istraživanja bojenjem voda i dodatnim bušotinama i da će ta dodatna istraživanja odrediti i koliki je uticaj klimatskih promjena.

Poslanica mr Danijela Đurović je pojasnila da kada je u pitanju privatna svojina da, ako je neko zbog strogih zakonskih rješenja onemogućen da uživa plodove svoje privatne imovine onda bi država trebalo da obešteti te ljude na način što će po pravičnoj vrijednosti otkupiti to zemljište. Smatra da je potrebno udruživanjem nadležnosti Vlade i Skupštine neophodno pomoći u rješavanju ovih problema.

Predsjednik Odbora Dragan Krapović se zahvalio prisutnim gostima na posvećenosti i izdašnosti dostavljenih informacija. Saglasio se sa poslanicom Đurović da će potrebno predložiti kvalitetne zaključke kojima će se doprinijeti rješavanju ovog problema.

Predsjednik Odbora Dragan Krapović, ukazujući na član 77 Poslovnika Skupštine Crne Gore, po kojem predsjednik Odbora predlaže zaključke povodom kontrolnog saslušanja, predložio je da članovi Odbora dostave svoje predloge zaključaka do 17. januara 2022. godine. Ukazao je da će se Odbor o Izvještaju i predloženim zaključcima izjasniti na nekoj od narednih sjednica.

Sjednica je zaključena u 15 sati i 23 minuta.

Sastavni dio zapisnika čini audio zapis sa sjednice.

Broj: 00-63-10/22-

SEKRETARKA ODBORA

mr Milena Kapa

PREDSJEDNIK ODBORA

Dragan Krapović

Zapisnik sačinila:

Milena Gošović, samostalna savjetnica I